

Asia: VM/1709/00.01.00.01/2016 VM098:00/2016

Lausuntopyyntö julkisen hallinnon tiedonhallinnan sääntelyn kehittämistä selvittäneen työryhmän raportista

Yleiset kommentit raportista

Yleiset kommentit raportista

Taideyliopisto lausuu kunnioittavasti, että tavoite hajanaisen ja runsaan epätarkan sääntelyn kokoamisesta yhteen lakiin on lähtökohtaisesti kannatettava. Tehtävä on itsessään jo haastava ottamatta huomioon edes kansainvälistä ja EU-oikeudellista sääntelyä. Ilmeisesti juuri tehtävän vaikeudesta johtuen työryhmän raportti on paikoitellen epätasainen liikkuen osin yleiseltä tasolta hyvin yksityiskohtaiselle tasolle. Esityksen laajuus ja yksityiskohtien määrä vaikeuttavat kommentointia: työryhmän esitysten vaikutusta yliopiston toimintaan ja muutoksen tarvitsemia resursseja on vaikea arvioida.

Tekstissä korostuu paikoitellen tietovarantojen valjastaminen taloudellisen ja kaupallisen toiminnan edistämiseen, mitä ei voitane pitää lähtökohtaisesti ainakaan yliopiston tiedonhallinnan tavoitteena.

Kommentit raportin 5 luvusta

Kommentit osasta 5.1 Tiedonhallintaa koskevan sääntelyn soveltamisaloista

Kuten työryhmän raportissa on todettu: ”asiakirjahallinnon ja tietohallinnon käsitteillä pyrittäisiin ohjaamaan organisaatioiden sisäisen hallinnon järjestämistä.” Tämä on ongelmallinen kohta yliopistojen osalta. Esityksestä käykin ilmi, että perustuslakivaliokunta on katsonut, ettei tavallisella lailla voida puuttua itsehallinnon keskeisiin ominaispiirteisiin. Tämä tekisi yliopistojen itsehallinnon merkityksettömäksi.

Kommentit osasta 5.2 Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen

Lausuimme arkistolain valmistelun yhteydessä toteamme tässä yhteydessä, että voimassaolevaa lakia julkishallinnon tietohallinnon ohjauksesta (jäljempänä ”tietohallintolaki”) ei sovelleta yliopistoihin. Perustuslakivaliokunnan arvion mukaan tietohallintolain soveltaminen yliopistoihin

olisi ristiriidassa perustuslain kanssa. Valiokunta totesi lausunnossaan (46/2010) tietohallintolain säätämisen yhteydessä seuraavasti: ”Valiokunnan näkemyksen mukaan yliopistot eivät ole sellaisessa yhteydessä valtion hallintokoneistoon, että niiden sisällyttämiselle lain soveltamisalaan olisi edes vahvoja yhteiskunnallisia perusteita. Valiokunnan arvion mukaan yliopistojen tietohallinnon tarpeet liittyvät erityisesti tutkimuksen ja opetuksen tarkoituksenmukaiseen toteuttamiseen sekä kansainvälisen tutkimusyhteistyön ylläpitämiseen. Edellä olevan perusteella valiokunta pitää perustuslain 123 §:ään liittyvistä syistä välttämättömänä, että yliopistot poistetaan 1. lakiehdotuksen soveltamisalasta.”

Katsomme, että edellä todetuilla perusteilla tietohallintolain soveltamisalaa ei tulisi laajentaa yliopistoihin.

Kommentit osasta 5.3 Tietoturvallisuus

Turvallisuustasojen ja luokittelujen määrittelyä on hyvä selventää ja tarkentaa. Salassapitoa koskevat määräykset tulisi saattaa mahdollisimman yksiselitteisiksi.

Kommentit osasta 5.4 Tietoaineistojen muodostaminen ja vastuut

Raportin mukaan : ”Kunnissa ja maakunnissa tietoaineistoja muodostuu runsaasti palvelutehtävien hoitamisen yhteydessä. Myös valtionhallinnossa tosiasiallisessa hallintotoiminnassa syntyy tietoaineistoja, joita ei voida sovittaa asiankäsittelyprosesseihin. Yliopistoissa ja korkeakouluissa on prosesseja, jotka liittyvät palvelujen tuottamiseen eikä asiankäsittelyyn. Nämäkin tietoaineistot on hallinnoitava tavalla, jolla varmistetaan, että palvelun tuottamista koskevista tiedoista voidaan varmistaa viranomaisen toiminnan asianmukaisuus. Palvelutehtävien hoitamisessa tiedonhallintaa ei voida kuitenkaan perustaa asianhallinnan pohjalle, vaan rinnalle on kehitettävä palvelujen tiedonhallintaa tukevat palveluprosessia kuvaavat asiakirjojen rekisteröintiä koskevat säännökset. Julkisuuslain 18.1 §:n 1 kohta ja julkisuusasetuksen asiakirjojen rekisteröintiä koskevat säännökset pitäisi kumota osana asian- ja palveluhallinnan kirjaamista koskevan sääntelyn uudistamista.”

Viitaten yliopistolain 3 §:ään, yliopistolla on itsehallinto, johon kuuluu myös päätöksenteko sisäiseen hallintoon kuuluvissa asioissa. Siten yliopiston tietoaineistot, jotka liittyvät palvelujen tuottamiseen ja palveluprosesseihin kuuluvat yliopistojen sisäiseen hallintoon.

Luvussa 5.4. on myös työryhmän esitys koskien rinnakkaisten tietoaineistojen keräämistä. Mikäli tiedonhallintalain soveltamisalaan kuuluisivat jatkossa myös yliopistot, miten rajapinnat suhteessa eri lainsäädännön soveltamisalaan kuuluvaan ammattikorkeakoulukenttään hoidettaisiin?

Kommentit osasta 5.5 Tietojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuus

Työryhmän raportin mukaan: ”Laki julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta (634/2011) tähtää tietojärjestelmien yhteentoimivuuteen. Jotta se olisi mahdollista, täytyy tietojärjestelmissä olevan tiedon merkityksen olla sama kaikille hallinnon toimijoille ja kaikissa tilanteissa. Tämä vaatii sopimista julkisen hallinnon yhteisistä tietomäärittelyistä eli sanastoista, luokituksista, tunnuksista, koodistoista, tietomalleista sekä kotimaisten ja kansainvälisten standardien käyttöä. Kyse on ennen kaikkea julkisen hallinnon yhteisistä tietokäytännöistä. ”

Katsomme, että tietohallintolain soveltamisalaa ei tulisi laajentaa yliopistoihin, tämä olisi vastoin yliopistolaissa määriteltyä yliopistojen itsehallintoa.

Kommentit osasta 5.6 Tietoaineistojen julkisuus ja salassapito

Salassapitosäätelyn pitäisi olla mahdollisimman yksiselitteistä. Myös salassapidon kestoja koskevat yleiset määräykset tulisi saada samaan tiedonhallintalakiin.

Kommentit osasta 5.7 Tiedonsaanti asiakirjoista ja tietoaineistoista

Työryhmän raportin mukaan: ”Tietosuoja-asetuksessa säädetään kuitenkin tieteellisen tutkimuksen osalta vain rekisteröidyn oikeuksista. Tämän vuoksi jatkossa on tärkeää määrittellä, kuka on tutkimushankkeessa rekisterinpitäjä, johon voidaan kohdistaa muun ohella sanktioita. Asetuksessa todetaan vain, että ratkaisevaa on se, kuka määrittelee tieteellisen tutkimuksen osalta henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen ja keinot”. Edelleen raportissa todetaan, että: ”vaihtoehtona on EU:n tietosuoja-asetuksen mukaisesti joko yksittäinen tutkija tai yliopisto/korkeakoulu/julkisin varoin rahoitettu tutkimuslaitos rekisterinpitäjäksi. Selkeyden vuoksi kansallisessa lainsäädännössä voitaisiin säätää, että jatkossa yliopisto, korkeakoulu ja julkisin varoin rahoitettu tutkimuslaitos on tutkimushankkeissa EU:n tietosuoja-asetuksen mukainen rekisterinpitäjä ja vastaa tiedon uudelleen käytöstä”

Toteamme, että yliopistolain mukaan yliopistoissa vallitsee tutkimuksen, taiteen ja opetuksen vapaus. Siten yliopiston ei ole mahdollista toimia tutkimuksen osalta rekisterinpitäjänä, valvoa sen sisältöä ja vastata ongelmatilanteissa siitä aiheutuvista sanktioista. Esimerkiksi tilanteessa, jossa tutkimusryhmä tekee tutkimusta, tulisi lailla tai asetuksella säätää tutkimusryhmän vastaavan johtajan velvollisuudesta toimia rekisterinpitäjänä. Viittaamme näkemyksemme perusteluiden osalta myös hallintotieteiden tohtorin, Tomi Voutilaisen artikkeliin ”Yliopiston asiakirjahallinnon oikeudellisista kysymyksistä”. Mikäli kuitenkin katsotaan tarpeelliseksi, että yliopisto toimii rekisterinpitäjänä, tulisi yliopistoille määrittellä lainsäädännön tasolla riittävät keinot tämän tehtävän hoitamiseen.

Kommentit osasta 5.8 Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi

-

Kommentit osasta 5.9 Tietohallinnon ja tiedonhallinnan ohjaus

-

Kommentit muutosehdotusten priorisoinnista

Mitä muutosehdotuksia olisi mielestänne priorisoitava valmistelussa?

-

Muut tarpeelliset toimenpiteet

Millä muilla toimenpiteillä, lainsäädännön uudistamisen lisäksi, katsotte olevan merkitystä julkisen hallinnon tiedonhallinnan kehittämisessä?

-

Työryhmän ehdotusten vaikutukset

Yleiset kommentit vaikutuksista

Esitetyt muutokset sellaisinaan toisivat tietohallintolain myötä runsaasti lisätyötä mm. yliopiston it-yksikölle. Kuten edellä on todettu, kaikkia vaikutuksia on kuitenkin esityksen laajuuden ja yksityiskohtien runsauden vuoksi vaikea arvioida.

Taloudelliset vaikutukset

-

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

-

Yhteiskunnalliset vaikutukset

-

Haimi Merja
Taideyliopisto